

BEDÂIU's-SANÂİ'

(بدائع الصنائع)

Kâsânî'nin

(ö. 587/1191)

Hanefî fikhına dair eseri.

Tam adı *Bedâ'î' u's-şanâ'î' fi tertibi-ş-şerâ'î'* olan eser, özellikle tertip ve metot bakımından klasik Hanefî fıkıh kitapları arasında önemli bir yer tutar. Mukaddimesinde zikredildiği üzere müellife göre eser yazmanın asıl maksadı bilgilere ulaşmayı ve onları anlamayı kolaylaştırmak, istifade alanını mümkün olduğu kadar genişletmektir. Bu da ayrıntılı bilgileri genel kaide ve esaslara bağlayarak ele almakla mümkün olur. Daha önceki müelliflerin bu noktaya fazla önem vermediklerini belirten Kâsânî, hocası Alâeddin es-Semerkandî'yi takip ederek eserinde bunu gerçekleştirmeye çalıştığını söyler (*Bedâ'î'*, I, 2). Gerçekten de Kâsânî bu eserinde her konunun başında bir ana plan verir ve meseleleri bu plana göre ele alarak sistemli bir şekilde işler. Meselelerin dayandıkları naklî ve akfî delillerle birlikte ele alındığı ve farklı görüşlerin bu açıdan tahlil ve tenkit edildiği eserde müellif önce Hanefî mezhebinin usul ve kaidelerine göre kuvvetli ve tercihe değer bulunduğu görüşü verir, daha sonra da diğer görüşleri zikreder. Delillerin tartışmasına ise muhalif görüşlerden başlar, sonra esas aldığı görüşün delillerine geçer. Ebû Hanîfe ve talebelerinin yanında daha sonraki büyük Hanefî âlimlerin görüşlerine de yer verilen eserde sık sık İmam Şâfiî'nin, bazan da İmam Mâlik'in görüşlerine temas edilir. Gerek görüş ve delillerin sıralanışı gerekse İmam Şâfiî ve

Mâlik'in görüşlerinin zikredilmesi konusunda Kâsânî'nin metodu ile çağdaşı Burhâneddin el-Merginânî'nin *el-Hidâye*'deki metodu aynıdır.

Kâsânî'nin biyografisiyle ilgilenen müellifler genellikle bu eserin hocası Semerkandî'nin *Tuhfetü'l-fukahâ'* adlı kitabının şerhi olduğunu söylemektedirler. Biyografi yazarlarının bu kanaati muhtemelen Kâsânî hakkında halk arasında yaygın olan, "Hocasının *Tuhfe*'sini şerhetti ve kızıyla evlendi" sözünden kaynaklanmaktadır. Gerçekten de Kâsânî eserini hocasının sunduğunda hocasının kitabı çok beğendiği ve onu mehir kabul ederek bir fıkıh âlimi olan kızı Fâtıma'yı Kâsânî ile evlendirdiği kaynaklarda zikredilmektedir. Ne var ki *Bedâ'î' u's-şanâ'î'* gerek şekil gerekse muhteva bakımından klasik şerhlere benzemediği gibi her iki kitabın tertibi de farklıdır. Bu farklılıklara bakarak Otto Spies kitabın *Tuhfetü'l-fukahâ'* adlı eserin şerhi sayılmasının haksızlık olacağını söylemektedir (*Isl.*, XLI, 18-26). *Tuhfe*'nin tenkitli neşirini gerçekleştiren Muhammed Zeki Abdülber ise Kâsânî'nin *Tuhfe*'deki bilgileri aynı kelimelerle *Bedâ'î'*'e aldığı, böylece *Tuhfe*'nin metnini koruduğunu ve bu yönüyle bir anlamda şerh sayılabileceğini söylemektedir (*Tuhfetü'l-fukahâ'* [Mukaddime], I, 23-25).

Kâsânî, son derece sistemli olan eserinin telifinde hocasının yolundan gitmiş olmakla birlikte gerek muhteva gerekse metodu bakımından *Bedâ'î'*'in *Tuhfe*'yi bir hayli aştığı görülür. Hanefî hukuk literatüründe, kendisinden önce olduğu gibi sonraki dönemlerde de bu açılardan kendisine ulaşılmamış bir eser olan *Bedâ'î'*'in diğer meşhur Hanefî fi-

kıh kitapları gibi şerh, hâşiye vb. çalışmalara konu olmamasında bu açık, ilmi ve metodik özelliklerinin tesiri olmalıdır. Nitekim bugüne kadar *Bedâ'î'* üzerine yapılan bir tek ihtisar çalışması bilinmektedir. Bu eser, Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed er-Redîfî el-Hüseynî'nin *Zâdü'l-ğaribî'd-dâyi' min Bedâ'î' i's-şanâ'î' fi tertibi-ş-şerâ'î'* adlı kitabı olup 925 (1519) yılında yazılmıştır. Eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Ayasofya, nr. K. 1209, 524 varak). Kâtib Çelebi, Şah Muhammed b. Ahmed b. Ebû's-Suud el-Manastırî'nin *Mücerredü'l-Bedâ'î'* ve *mulaḥḥaşü'ş-şerâ'î'* adlı bir eserden söz ediyorsa da (*Keşfü'z-zunûn*, I, 371) bu eserin mevcudiyeti tesbit edilememiştir.

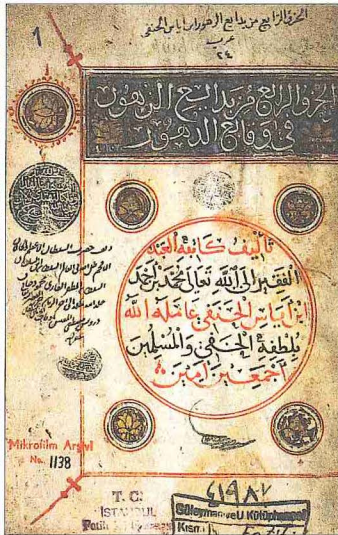
Bedâ'î' ilk defa yedi cilt halinde basılmış olup (Kahire 1327-1328) bu neşrin ofset baskıları yapılmıştır (Beyrut 1974, 1982). Hadislerini Ahmed Muhtar Osman'ın tahric ettiği kitabın bir başka neşri Zeke-riyyâ Ali Yûsuf tarafından gerçekleştirilmiştir (I-X, Kahire 1972).

BİBLİYOGRAFYA :

Kâsânî, *Bedâ'î' u's-şanâ'î' fi tertibi-ş-şerâ'î'*, Kahire 1327-28/1910, I-VII; Alâeddin es-Semerkandî, *Tuhfetü'l-fukahâ'* (nşr. Muhammed Zeki Abdülber), Dimaşk 1377/1958, nâşirin mukaddimesi, I, 23-25; *Keşfü'z-zunûn*, I, 230, 371; Leknevî, *el-Feavâ'idü'l-behiyye*, s. 53; Serkis, *Mu'cem*, II, 1540; Brockelmann, *GAL*, I, 462, 465; *Suppl.*, I, 640, 643; *İzâhu'l-meknûn*, I, 606; C. Chehata, *Etudes de droit musulman*, Paris 1971, s. 22; Nicolas P. Aghnides, *An Introduction to Mohammadan Law And A Bibliography*, Lahore 1981, s. 180; *Ma'a'l-Mektebe*, s. 353; Otto Spies, "Istanbul Handschriften zu dem Rechtswerk Badâ'î'us-Sanâ'î' des Kâsânî", *Isl.*, XLI (1969), s. 18-26; W. Heffening - Y. Linant de Bellefonds, "al-Kâsânî", *EI²* (İng.), V, 690.

HALİL ÜNAL

Bedâ'î' u's-zühûr'un müellif hattı nüshasının IV. cildinin zahriyesiyle son sayfası (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4197)

BEDÂIU'z-ZÜHÜR

(بدائع الزهور)

İbn İyâs'ın

(ö. 930/1524)

başlangıcından 928 (1522) yılı sonlarına kadar Mısır tarihini ihtiva eden eseri.

Tam adı *Bedâ'î' u'z-zühûr fi ve-kâ'î'id-dühûr*'dur. 1493-1522 yılları arasında kaleme alınan eserde Mısır tarihinin başlıca olayları Sultan Kayıtbay'a kadar kısa, bu hükümdarın tahta çıkışından (1468) sonra ise daha geniş bir şekilde ele alınmaktadır. I. cildi iki bölüm olmak üzere beş ciltten oluşan *Bedâ'î' u'z-zühûr*'un I. cildinin ilk bölümünde müellif Mısır'la ilgili âyet ve ha-